

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e.

 dos. Zaur Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas:050704 "Baytarlıq təbabəti"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı:"Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası"("Baytarlıq və aqrar fənlər" kafedrasında 14.09.2018-ci il tarixli əmri ilə (01 sayılı protokol) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Kodu:İPF-B14

Tədris ili:II (2025-2026)

Semestr:III (Payız)

Tədris yükü: cəmi 120 saat. Auditoriyadan kənar 75 saat. Auditoriya 45 saati (30 saat müəhazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədrisforması:Əyani

Tədrisdili:Azərbaycandili

AKTS üzrəkredit : 4

Auditoriya №:314

Saat:3-cü gün 4-cü saat

II.Müəllim haqqında məlumat: b/m.Hüseynov Tahir Talib oğlu.

E-mail ünvanı:huseynovtahir1967@gmail.com

Kafedra ünvanı: Lənkəran ş., Fizuli küç., 170-a

III: Təvsiyyə olunan dərslər, dərslər vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Təvsiyyə olunan dərslər və dərslər vəsaitləri:

1.Ə.Əsgərov, O.Məmmədova-Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xüsusi gigiyenası-Gəncə-2007

2.Zoogigiyena və sanitariya fənnindənlaboratoriya məşğələləri.

3.Eyyub Bəşirov-Azərbaycanda damazlıq heyvandarlığın problemləri və inkişafının elmi əsasları-Bakı-2008.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI.Fənnin təsviri və məqsədi:Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası–zoogigiyena heyvanların sağlamlığının qorunmasından bəhs edən elmdir. Zoogigiyena yunan sözü olub, zoo-heyvan, gigies-sağlamlıq deməkdir. Bu elm insan orqanizmi ilə xarici mühit arasında olan qarşılıqlı münasibəti, xarici mühitin müsbət və mənfi amillərini, orqanizmin sağlamlığına və

məhsuldarlığına olan təsirini öyrədir. Sanitariya isə latın sözündən ibarət olub santel ətraf mühitin qorunması, sağlamlığı mənasında anlaşılar. Sanitariya və gigiyena vəhdət təşkil edir. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası profilaktiki elm kimi bir sıra bəyartlıq(epizootologiya, mikrobiologiya, parazitologiya, terapiya, mamalıq və s) və zoomühəndis(yemləmə, yetişdirmə, xüsusi heyvandarlıq və s.)fənlərlə sıx əlaqədardır. Zoogigiyena gündəlik iş qaydalarını müəyyən etmək və xarici mühitin orqanizmə təsirini öyrənmək üçün statik, eksperimental, kliniki, fizioloji və sanitariya müayinə metodlarından istifadə edir.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:

Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal-tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir,
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir.
- 7 bal-tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6 bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir.
- 1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında).

91-100 bal-əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı(B)

71-80 bal-yaxşı(C)

61-70 bal-kafi(D)

51-60 bal-qənaətbəxş(E)

51-baldan aşağı qeyri-kafi(F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, laboratoriya 15 saat Cəmi: 45 saat

	Keçirilən mühazirə mövzularının məzmunu	Müh.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası və onun vəzifələri. 1.Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası və onun vəzifələri 2.Zoogigiyenanın qısa inkişaf tarixi Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
2	Mövzu 2.Hava mühitinə qoyulan gigiyenik tələblər. 1. Hava mühitinə qoyulan gigiyenik tələblər 2.Havanın qaz tərkibi və gigiyenik əhəmiyyəti 3.Havanın fiziki xassələri 4.Hava temperaturunun gigiyenik əhəmiyyəti 5.Havanın nəmliyi və onun gigiyenik əhəmiyyəti 6.Hava cərəyanının gigiyenik əhəmiyyəti 7.Heyvan saxlanan binalarda hava mühitinin sanitariya gigiyenik qiymətləndirilməsi 8.Hava və iqlimin orqanizmin sağlamlığına təsiri Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
3	Mövzu 3.Torpağın gigiyenası və onun sanitariya mühafizə üsulları. 1.Torpağın gigiyenası və onun sanitariya mühafizə üsulları 2.Torpağın mexaniki tərkibi və strukturunun gigiyenik əhəmiyyəti 3.Torpağın fiziki xassələrinin sanitar-gigiyenik əhəmiyyəti 4.Torpağın kimyəvi tərkibinin sanitar-gigiyenik əhəmiyyəti 5.Torpağın bioloji xassələri 6.Torpağı sağlamaşdırma metodları və onun çirklənmədən qorunması Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
4	Mövzu 4. İçməli suya və su təchizatına verilən sanitariya-gigiyenik tələblər 1.İçməli suya və su təchizatına verilən sanitariya-gigiyenik tələblər 2.Suyun fiziki xassələri və gigiyenik əhəmiyyəti 3.Suyun kimyəvi göstəricilərinin gigiyenik əhəmiyyəti 4.Suyun bakterioloji və bioloji xassələri 5.Su mənbələrinin xarakteristikası və sanitariya gigiyenik cəhətdən qiymətləndirilməsi 6.Kənd təsərrüfatında su təchizatı 7.İçməli suyun təmizlənməsi, yaxşılaşdırılması və zərərsizləşdirilməsi 8.Kənd təsərrüfatı heyvanlarının suvarılmasının gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
5	Mövzu 5. Yemlərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının yemlənmə gigiyenası. 1.Yemlərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının yemlənmə gigiyenası. 2.Tam yemləmə ilə əlaqədar olan maddələr mübadiləsi pozğunluqları və	2	

	xəstəlikləri 3.Mineral maddələrin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası 4.Vitaminlərin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası 5.Zəhərli bitkilərlə zəhərlənmələr və onun profilaktikası 6.Kənd təsərrüfatı heyvanlarının kimyəvi maddələrlə zəhərlənməsi və profilaktikası 7.Yemlərin göbələklər və bakteriyalarla yoluxması nəticəsində əmələ gələn xəstəliklər 8.Yemlərin infeksiya və invazion xəstəlik törədicilərindən qorunması tədbirləri Mənbə(1;2;3;4;5)		
6	Mövzu 6. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının yayda otlaq-düşərgə və otlaq şəraitində saxlanılma gigiyenası 1.Kənd təsərrüfatı heyvanlarının yayda otlaq-düşərgə və otlaq şəraitində saxlanılma gigiyenası 2.Otlaqların və düşərgələrin hazırlanması 3.Heyvanların otlaq şəraitində saxlanılmasına hazırlıq 4.Heyvanların otlaq şəraitinə keçirilməsi 5.Otlaqlardan istifadə edilməsi 6.Heyvanların otarılması, suvarılması və otlaqda iş gününün təşkili 7.Heyvanların tövlə-düşərgə şəraitində saxlanılması 8.Heyvanların yaylaq və qış otlaqlarında saxlanılması Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
7	Mövzu 7. Qaramalın gigiyenası. 1.Qaramalın saxlanma sistemləri və üsulları 2.Qaramal fermalarının istiqaməti və tutumu 3.Qaramalın bağısız saxlanması gigiyenası 4.Bağlı sistemdə qaramalın saxlanma gigiyenası 5.İnəklərin axım və sex üsulu ilə saxlanma gigiyenası 6.Törədici buğaların gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
8	Mövzu 8.Camışların gigiyenası. 1.Camışların gigiyenası 2.Kəlçələrin(balaqların) bəslənməsi Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
9	Mövzu 9.Qoyun və keçilərin gigiyenası. 1.Qoyunların saxlanma sistemlərinə qoyulan sanitariya-gigiyenik tələblər 2.Keçi və qoyunların yemləndirilməsinə və saxlanmasına qoyulan gigiyenik tələblər 3.Qoyun və keçilərin qırılma gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5)	2	

10	Mövzu 10. Atların gigiyenası. 1. Atların saxlanma sistemləri 2. Atların yemlənmə, saxlanma və onlara qulluq gigiyenası 3. Dayçaların bəslənilmə gigiyenası 4. Atların işdə istifadə edilmə gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
11	Mövzu 11. Kənd təsərrüfatı quşlarının gigiyenası. 1. Quşların saxlanma sistemləri və üsulları 2. Quşların yemləndirilmə gigiyenası 3. İnkubasiya gigiyenası 4. Toyuqların qalın döşənək üzərində saxlanma gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
12	Mövzu 12. Balıqların çoxaldılması. 1. Balıqların çoxaldılması 2. Balıqçılıq təsərrüfatlarının tipləri və balıqların yetişdirilmə sistemləri 3. Balıq yetişdirmək üçün süni yaradılmış kiçik gölməçələrin xarakteristikası 4. Göl balıqçılığında suya qoyulan ekoloji sanitar- gigiyenik tələblər Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
13	Mövzu 13. Arıların gigiyenası. 1. Arıların saxlanma gigiyenası və arıxananın təşkili 2. Arıxanada sanitariya və gigiyena tədbirləri 3. Arıların su təchizatı Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
14	Mövzu 14. Kəsimə köçürülən heyvanların və heyvan məhsullarının nəql edilməsinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər. 1. Kəsimə köçürülən heyvanların nəql edilməsinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər 2. Heyvan məhsullarının nəql edilməsinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
15	Mövzu 15. Kənd təsərrüfatı heyvanlarına qulluq gigiyenası. 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarına qulluq gigiyenası 2. Dəriyə qulluq edilmənin əhəmiyyəti 3. Heyvanların qırılması 4. Heyvanlarda ətraflara və dırnaqlara qulluq 5. Heyvanların gəzdirilməsi Mənbə(1;2;3;4;5)	2	
Cəmi:		30 s	

	Laboratoriya	Saat	Tarix
1	Mövzu 1: Heyvandarlıq binalarının tikintisi üçün yerin seçilməsi və tikintiye nəzarət. Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
2	Mövzu 2: Hava mühitinə qoyulan gigiyenik tələblər Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
3	Mövzu 3: Torpağın bioloji xassələri	2	

	Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)		
4	Mövzu 4: İçməli suya və su təchizatına verilən sanitariya-gigiyenik tələblər Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
5	Mövzu 5: Heyvanların otlaq şəraitində saxlanılmasına hazırlıq Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
6	Mövzu 6: Camışların gigiyenası Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
7	Mövzu 7: Quşların saxlanma sistemləri və üsulları. Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	2	
8	Mövzu 8: Arıların saxlanma gigiyenası və arıxananın təşkili. Mənbə(1;2;3;4;5;6;7)	1	
	Cəmi:	15 s	

XI.Fənn üzrə tələblər: Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası-zoogigiyena heyvanların sağlamlığının qorunmasından bəhs edən elmdir.Heyvandarlıq binalarınaqoyulan sanitar-gigiyenik tələblər,lahiyələrin seçilməsi və müxtəlif kənd təsərrüfatı heyvanlarının saxlanması, bəslənməsi, gigiyenik şəraitin öyrədilməsi.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1.Tələbə ətraf mühit, biosfera, atmosfer havasının xassələri, hava və iqlim haqqında biliklərə yiyələnməli. Orqanizm ilə mühit arasında istilik konvertin temperaturunun tənzimlənməsi mexanizmini öyrənməli. Mikroiklim və iqlim haqqında məlumatları bilməlidir.

FTN 2. Tələbə torpaq və suya su təchizatına qoyulan gigiyenik tələblər haqqında məlumatları öyrənməli, yemlərə və yemləməyə qoyulan gigiyeniki tələbləri bilməlidir.

FTN 3.Tələbə-məzun heyvandarlıq binalarının onların lahiyələşdirilməsi, istismarının gigiyenik əsaslarını öyrənməli. Heyvandarlıq işçilərinin əmək və şəxsi gigiyenasının biliklərini öyrənməli;

FTN 4. Tələbə müxtəlif növ kit heyvanlarının: qaramal, qoyun və keçi, at və donuzların gigiyenası biliklərinə yiyələnməli

FTN 5. Tələbə kit quşlarının və xəzli heyvanların qiqiena tələblərini öyrənməli

FTN 6. Tələbə balıqçılıq və arıçılıqda qiqienik tələbləri öyrənməli, it, pişik və başqa heyvanlara qoyulan qiqieniki tələblərə yiyələnməli

XIII. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: I. Kollektiv sualları:

1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası və onun vəzifələri
2. Zoogigiyenanın qısa inkişaf tarixi
3. Havanın fiziki xassələri
4. Hava və iqlimin orqanizmin sağlamlığına təsiri
5. Torpağın fiziki xassələrinin sanitar-gigiyenik əhəmiyyəti

6. Torpağın bioloji xassələri
7. İçməli suya və su təchizatına verilən sanitariya-gigiyenik tələblər
8. Suyun fiziki xassələri və gigiyenik əhəmiyyəti
9. Suyun bakterioloji və bioloji xassələri
10. Yemlərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının yemlənmə gigiyenası

II. Kollektiv sualları:

1. Yemləmə ilə əlaqədar olan maddələr mübadiləsi pozğunluqları və xəstəlikləri
2. Mineral maddələrin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası
3. Vitaminlərin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası
4. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının otlaq-düşərgə və otlaq şəraitində saxlanılma gigiyenası
5. Heyvanların tövlə-düşərgə şəraitində saxlanması
6. Heyvanların yaylaq və qış otlaqlarında saxlanması
7. Qaramalın saxlanma sistemləri və üsulları
8. Camışların gigiyenası
9. Atların yemlənmə, saxlanma və onlara qulluq gigiyenası
10. Quşların saxlanma sistemləri və üsulları

XV. İmtahan sualları.

1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının gigiyenası və onun vəzifələri
2. Zoogigiyenanın qısa inkişaf tarixi
3. Hava mühitinə qoyulan gigiyenik tələblər
4. Havanın fiziki xassələri
5. Hava temperaturunun gigiyenik əhəmiyyəti
6. Hava və iqlimin orqanizmin sağlamlığına təsiri
7. Torpağın mexaniki tərkibi və strukturunun gigiyenik əhəmiyyəti
8. Torpağın fiziki xassələrinin sanitar-gigiyenik əhəmiyyəti
9. Torpağın kimyəvi tərkibinin sanitar-gigiyenik əhəmiyyəti
10. Torpağın bioloji xassələri
11. İçməli suya və su təchizatına verilən sanitariya-gigiyenik tələblər
12. Suyun fiziki xassələri və gigiyenik əhəmiyyəti
13. Suyun kimyəvi göstəricilərinin gigiyenik əhəmiyyəti
14. Suyun bakterioloji və bioloji xassələri
15. Yemlərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının yemlənmə gigiyenası
16. Yemləmə ilə əlaqədar olan maddələr mübadiləsi pozğunluqları və xəstəlikləri
17. Mineral maddələrin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası
18. Vitaminlərin çatışmazlığından əmələ gələn xəstəliklər və onların profilaktikası
19. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının otlaq-düşərgə və otlaq şəraitində saxlanılma gigiyenası
20. Heyvanların otarılması, suvarılması və otlaqda iş gününün təşkili
21. Heyvanların tövlə-düşərgə şəraitində saxlanması
22. Heyvanların yaylaq və qış otlaqlarında saxlanması

- 23.Qaramalın saxlanma sistemləri və üsulları
- 24.Qaramal fermalarının istiqaməti və tutumu
- 25.Qaramalın bağısız saxlanması gigiyenası
- 26.Camışların gigiyenası
- 27.Qoyunların saxlanma sistemlərinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər
- 28.Keçi və qoyunların yemləndirilməsinə və saxlanmasına qoyulan gigiyenik tələblər
- 29.Atların yemlənmə, saxlanma və onlara qulluq gigiyenası
- 30.Quşların saxlanma sistemləri və üsulları
- 31.Quşların yemləndirilmə gigiyenası
- 32.Balıqların çoxaldılması
- 33.Balıqçılıq təsərrüfatlarının tipləri və balıqların yetişdirilmə sistemləri
- 34.Arıların saxlanma gigiyenası və arıxananın təşkili
- 35.Arıxanada sanitariya və gigiyena tədbirləri
- 36.Kəsimə köçürülən heyvanların nəql edilməsinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər
- 37.Heyvan məhsullarının nəql edilməsinə qoyulan sanitar-gigiyenik tələblər
- 38.Kənd təsərrüfatı heyvanlarına qulluq gigiyenası
- 39.Dəriyə qulluq edilmənin əhəmiyyəti
- 40.Heyvanlarda ətraflara və dırnaqlara qulluq

“Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası” fənninin sillabusu 050704 “Baytarlıq təbabəti” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus “Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək (12 sentyabr 2025-ci il 01 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: b/m.T.T.Hüseynov

Kafedra müdiri: dos.R.M.Bilalov